

۱. در قالب مدل خلق پول بانکی، اگر نسبت سپرده قانونی ۱۰٪ باشد و بانک‌ها تمایل داشته باشند ۹۰٪ سپرده‌ها را وام دهند، اندازه ضریب فزاینده پول و میزان پول خلق شده را در صورت ورود ۱۰۰ میلیون تومان پول پایه محاسبه کنید.
۲. یک بانک تجاری دارای ساختار ترازنامه‌ای زیر است: سپرده‌ها ۸۰۰ میلیارد تومان، ذخایر قانونی ۸۰ میلیارد تومان، وام‌ها ۶۰۰ میلیارد تومان، اوراق بهادار ۱۲۰ میلیارد تومان. وضعیت نقدینگی بانک را تحلیل کنید و چنانچه نرخ ذخیره قانونی به ۱۲٪ افزایش یابد، چه تغییری در تعادل ترازنامه ایجاد می‌شود؟
۳. تفاوت بین عملیات بازار باز، نرخ تنزیل و نسبت سپرده قانونی را به عنوان ابزارهای سیاست پولی توضیح داده و اثربخشی هر یک را در کنترل نقدینگی بانک‌ها تحلیل کنید.
۴. با استفاده از مدل CAMELS، شاخص‌های اصلی ارزیابی عملکرد بانک‌ها را توضیح دهید و یک بانک فرضی با نسبت کفایت سرمایه ۹٪، سودآوری ۶٪، و نقدینگی پایین را تحلیل نمایید.
۵. اگر نرخ بهره سپرده‌های بلندمدت ۱۵٪ و نرخ تورم ۱۸٪ باشد، قدرت جذب سپرده‌های بلندمدت توسط بانک‌ها را از دیدگاه اقتصادی و روان‌شناسی رفتاری تحلیل کنید.
۶. شرح دهید که چگونه فرآیند خلق اعتبار در بانک‌ها می‌تواند منجر به افزایش ریسک نقدینگی شود. در این زمینه نقش مدیریت ریسک نقدینگی را در ترازنامه یک بانک تجاری توضیح دهید.
۷. یک بانک تمایل دارد با استفاده از وام‌دهی پریسک سود بیشتری کسب کند. تحلیل کنید که چگونه عدم تطابق در سررسید دارایی‌ها و بدهی‌ها می‌تواند منجر به بحران نقدینگی شود و چه مکانیزم‌هایی برای کنترل آن وجود دارد.
۸. ساختار درآمد بانک‌های تجاری از طریق درآمد بهره و درآمد غیربهره‌ای چگونه تعریف می‌شود؟ تأثیر نرخ بهره بانکی بر ترکیب این دو نوع درآمد را تحلیل کنید.
۹. با استفاده از مدل پنج نیروی پورتر، محیط رقابتی بانک‌های تجاری در ایران را تحلیل کنید. عوامل اصلی تعیین‌کننده قدرت چانه‌زنی مشتریان و تهدید جایگزین‌ها را نیز بیان نمایید.
۱۰. اهمیت تطبیق دارایی‌ها و بدهی‌ها (ALM) را در مدیریت بانکداری داخلی شرح دهید. برای بانکی با ۶۰٪ دارایی‌های بلندمدت و ۷۰٪ بدهی‌های کوتاه‌مدت، پیامدهای عدم تطابق را تحلیل نمایید.

۱. طبق مدل خلق پول بانکی، ضریب فزاینده پولی به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$\text{ضریب فزاینده پولی} = 1 / \text{نسبت سپرده قانونی} \\ = 1 / 0.10 = 10$$

با ورود ۱۰۰ میلیون تومان پول پایه (پول پر قدرت)، میزان کل پول خلق شده عبارت است از:

$$\text{خلق پول} = \text{پول پایه} \times \text{ضریب فزاینده} \\ = 100,000,000 \times 10 = 1,000,000,000$$

تومان

در نتیجه، سیستم بانکی با نسبت ذخیره ۱۰٪ و وام‌دهی ۹۰٪ می‌تواند از ۱۰۰ میلیون تومان پایه پولی، یک میلیارد تومان خلق پول کند.

۲. ابتدا بررسی ترازنامه:

- سپرده‌ها = ۸۰۰ میلیارد
- ذخایر قانونی (۱۰٪) = ۸۰ میلیارد
- وام‌ها = ۶۰۰ میلیارد
- اوراق بهادار = ۱۲۰ میلیارد
- جمع دارایی‌ها = ۸۰۰ (وام‌ها + اوراق + ذخایر)

در این وضعیت بانک تعادل دارد. حال اگر نرخ ذخیره قانونی به ۱۲٪ افزایش یابد:

$$\text{ذخیره مورد نیاز} = 12\% \times 800 = 96 \text{ میلیارد تومان}$$

در این حالت، بانک باید ۱۶ میلیارد تومان بیشتر ذخیره نگه دارد. این کمبود می‌تواند با فروش اوراق یا کاهش اعطای وام جبران شود. اگر بانک ۱۶ میلیارد از اوراق را بفروشد، تعادل جدید برقرار خواهد شد، اما درآمد بهره‌اش کاهش خواهد یافت.

۳. ابزارهای سیاست پولی:

- **عملیات بازار باز:** خرید و فروش اوراق بهادار توسط بانک مرکزی برای تنظیم نقدینگی.
 - **نرخ تنزیل:** نرخى که بانک مرکزی با آن به بانکها وام می‌دهد؛ تغییر آن بر هزینه منابع بانكى اثر دارد.
 - **نسبت سپرده قانونی:** بخشی از سپرده‌ها که بانک باید نزد بانک مرکزی نگه دارد.
- عملیات بازار باز سریع‌ترین اثر را دارد، نسبت سپرده قانونی اثر ساختاری دارد، و نرخ تنزیل بیشتر پیام‌دهی به بازار است. در کنترل نقدینگی، ترکیب این ابزارها مؤثرتر از استفاده مجزای آنهاست.

۴. مدل CAMELS شامل شش شاخص است:

- C: سرمایه
- A: کیفیت دارایی‌ها
- M: کیفیت مدیریت
- E: درآمدزایی
- L: نقدینگی
- S: حساسیت به ریسک بازار

برای بانكى با سرمایه ۹٪ (پایین‌تر از حد ۱۰٪)، سودآوری خوب (۶٪)، اما نقدینگی پایین، تحلیل زیر مطرح است:

این بانک نیاز به بهبود نقدینگی دارد و باید نسبت دارایی‌های نقدشونده به بدهی‌ها را افزایش دهد. سرمایه ناکافی نیز مانع رشد و پذیرش ریسک بیشتر است.

۵. با نرخ بهره ۱۵٪ و تورم ۱۸٪، نرخ بهره واقعی برابر است با:

$$\text{نرخ بهره واقعی} = ۱۵\% - ۱۸\% = -۳\%$$

این نرخ منفی باعث کاهش انگیزه مردم به سپرده گذاری می شود. در روان شناسی رفتاری، سرمایه گذاران ترجیح می دهند دارایی هایی مانند طلا، ارز یا ملک نگه دارند. بنابراین، بانک ها برای جذب سپرده باید یا نرخ را افزایش دهند یا مزایای جانبی ارائه دهند.

۶. خلق اعتبار زمانی رخ می دهد که بانک وام اعطا می کند بدون اینکه معادل کامل آن نقد در اختیار داشته باشد. در صورتی که سپرده گذاران بیش از حد برداشت کنند، بانک دچار کمبود نقدینگی می شود.

مدیریت ریسک نقدینگی شامل پیش بینی جریان نقدی، حفظ دارایی های نقدشونده و استفاده از بازار بین بانکی است. بانک باید نسبت دارایی های جاری به بدهی های جاری را پیوسته رصد کند.

۷. در صورت اعطای وام های پرریسک با بازده بالا، بانک با خطر نکول مواجه می شود. اگر دارایی ها بلندمدت باشند اما بدهی ها کوتاه مدت، در صورت برداشت ناگهانی سپرده ها، بانک قادر به پاسخگویی نیست.

برای کنترل این ریسک، ابزارهایی مانند مدیریت تطابق سررسید، ذخایر نقدی، خط اعتباری از بانک مرکزی، و استفاده از مشتقات مالی پیشنهاد می شود.

۸. درآمد بانک ها به دو دسته تقسیم می شود:

- درآمد بهره: سود حاصل از وام دهی و سرمایه گذاری در اوراق
- درآمد غیر بهره ای: کارمزد خدمات بانکی، معاملات ارزی، بیمه و غیره

با افزایش نرخ بهره، درآمد بهره ای رشد می کند اما ممکن است هزینه جذب سپرده هم بالا رود. در مقابل، در شرایط نرخ بهره پایین، بانک ها تلاش می کنند با توسعه خدمات غیر بهره ای درآمد خود را حفظ کنند.

۹. طبق مدل پورتر، پنج نیروی رقابتی شامل:

- تهدید تازه‌واردان
- قدرت چانه‌زنی تأمین‌کنندگان
- قدرت چانه‌زنی مشتریان
- تهدید محصولات جایگزین
- شدت رقابت داخلی

در ایران، قدرت چانه‌زنی مشتریان بالا است چون تنوع بانک‌ها زیاد است. بانک‌های دیجیتال و فین‌تک‌ها تهدید جایگزین‌اند. ورود بانک‌های خصوصی رقابت را شدیدتر کرده است، اما محدودیت‌های قانونی مانع تهدید جدی تازه‌واردها می‌شود.

۱۰. تطبیق دارایی و بدهی‌ها (ALM) برای مدیریت نرخ بهره و ریسک نقدینگی ضروری است. در مثال ذکر شده، ۶۰٪ دارایی‌ها بلندمدت و ۷۰٪ بدهی‌ها کوتاه‌مدت‌اند.

این عدم تطابق می‌تواند باعث عدم توان پاسخ‌گویی سریع به برداشت‌ها شود. برای حل این مشکل، بانک باید ساختار بدهی‌ها را به سمت بلندمدت و دارایی‌ها را به سمت نقدشوندگی بیشتر تغییر دهد.